

CANVIEM EL TERRENY DE JOC.

CONSTRUÏM UN NOU PARADIGMA PEL FUTUR DE LA PAGESIA

Davant les lògiques, lícites i justificades manifestacions de la pagesia creiem que és important posar l'accent en analitzar i comprendre, a fons, les arrels de les problemàtiques que avui viu el sector, com a element imprescindible per definir les demandes i canvis necessaris per revertir la situació actual. Els problemes d'avui es van començar a coure als anys 80 del segle passat, fins i tot abans, i si res no canvia seguiran sent els mateixos que centraran futures protestes.

Quan una problemàtica perdura durant més de 40 anys, amb dades cada cop més evidents i impactes any rere any més negatius per al sector -a les portes del desmantellament total-, si se'n pot extreure alguna cosa clara és que les solucions plantejades no funcionen. En conseqüència, és vital que les mobilitzacions serveixin per avançar cap a transformacions estructurals que permetin, d'una vegada per totes, aturar la inèrcia i canviar el rumb i el destí del sector.

Que la recepta aplicada no funciona és evident quan el nombre d'explotacions agràries segueix caient sense aturador, quan la renda agrària està al nivell de la del 2007, quan el relleu agrari és un titular més que una realitat, i sobretot quan la pagesia més diversa s'uneix en mobilitzacions com les d'aquests dies.

Tothom, més enllà d'ideologies, mides d'explotacions, sistemes de maneig o de cultiu, n'està fart. Això vol dir que l'essencial no rutlla, i que no n'hi ha prou en canviar quatre regles del joc. Cal canviar el terreny de joc.

Cal plantejar un horitzó de futur que sigui viable i perdurable en el temps, que doni resposta a tota la pagesia, independentment de quina sigui la seva realitat o model actual. Cal un horitzó de futur que permeti a tothom sortir dels seus atzucacs, sense deixar ningú a la deriva d'un viatge en el qual la gran majoria s'hi ha embarcat no per convicció sinó perquè és cap on els ha menat el corrent. La pagesia no és culpable de res. Tan sols intenta sobreviure enmig d'un sistema i unes polítiques agroalimentàries que l'han abocat a un carreró sense sortida i que, per tant, cal canviar.

En aquest context, des del Col·lectiu Eixarcolant compartim diversos aspectes clau per aconseguir que les mobilitzacions impliquin canvis efectius. T'animem a compartir-los, enriquir-los i fer-te'ls teus. Alhora, són sis demandes directes i urgents a l'administració, si veritablement vol fer política al servei de la societat i no només política de titulars per intentar fer veure que satisfà a tothom sense resoldre els problemes de ningú.

Què demanem?

1. La construcció d'un model de futur per a la pagesia i el sector alimentari.

Un model deslligat d'ideologies i, en canvi, fonamentat en l'anàlisi de l'històric de les darreres dècades, del context local i global, dels reptes socioeconòmics, de l'horitzó climàtic i dels límits que ens imposen uns recursos finits en un planeta finit. Un model de futur que generi oportunitats per a tota la pagesia, i permeti fer polítiques -i no titulars- amb un horitzó ben nítid. Polítiques per aconseguir que els projectes que ja estan alineats amb aquests horitzons de futur puguin seguir endavant i veure's reforçats, i també per acompanyar en la transformació d'aquells projectes que actualment es desenvolupen sota altres models per tal que puguin avançar cap a l'horitzó compartit. Des de l'acompanyament, sense emetre ni prejudicis ni judicis, i sempre amb un rumb clar, amb determinació.

Sabem -i no és ideologia, és anàlisi de dades- que un model que segueixi totalment lligat al mercat global ens seguirà conduint a l'atzucac, a la frustració, al desmantellament del sector i a la pèrdua de sobirania.

Un exemple clar: des de quina posició de força podem criticar un mercat global i uns tractats internacionals perquè faciliten l'arribada de productes alimentaris de països del sud global, quan el sistema agrari actual és totalment dependent de les importacions de matèries primeres d'aquests països? Un altre exemple cru: com podem fer valdre l'eslògan "la nostra fi, la vostra fam" si importem la major part dels aliments que consumim i alhora exportem bona part de la producció?

D'exemples com aquests, que posen de relleu les incoherències profundes del sistema, n'hi ha molts més i tots evidencien que sense un canvi de model no hi ha alternativa, per a ningú. I el model -insistim, no és ideologia, és anàlisi de dades- ha de tenir com a pilars la producció local, la petita i mitjana pagesia, la sobirania alimentària -que inclou també el lliure accés als recursos genètics-, l'adaptació al canvi climàtic, la coordinació i col·laboració publicoprivada, l'eficiència dels processos i la generació d'economia local.

2. El desenvolupament d'un sistema agroalimentari basat en la sobirania alimentària.

És el que ha de permetre, precisament, superar la cotilla de la globalització. Cal que ens creguem, com a país, -un cop més, les dades així ens ho indiquen- que podem assolir la sobirania alimentària plena. I aquest concepte, que massa vegades té només una lectura política, guarda unes connotacions econòmiques immenses, perquè resoldria bona part de les dificultats econòmiques, de falta de relleu generacional i d'autoexplotació del sector. Sobirania alimentària vol dir generar i gestionar tota la cadena de valor agroalimentària.

Actualment, amb la capacitat productiva que tenim assolim una autosuficiència alimentària del 40%, malgrat que la nostra sobirania alimentària amb prou feines arriba a l'1%. Per apoderar-nos del 99% restant cal planificació agrícola i ramadera, reestructuració de sectors productius -per exemple, la transició d'un model ramader intensiu a extensiu, i un canvi en els sectors ramaders principals: passar del porc i el pollastre al xai i el conill.

Cal també coordinació i cooperació reals, aterrats a la realitat, entre pagesia i administració. Alhora cal plantejar sistemes agraris i, per tant, cultius, adaptats al context climàtic, que permetin obtenir el màxim rendiment amb l'aigua justa i necessària. En aquest sentit, és imprescindible que utilitzem tots els recursos genètics disponibles, actualment fora del mercat però que representen centenars d'espècies i varietats altament adaptades a la sequera, i cal que sumem la tecnologia als coneixements i el maneig tradicionals.

3. La comprensió del binomi pagesia - sostenibilitat.

Agricultura, ramaderia, ecologia, biodiversitat, sostenibilitat, menjar i territori viu: no són conceptes incompatibles, sinó absolutament interdependents. Tots junts, sumen. Des de les mirades extractivistes i productivistes de l'agricultura i la ramaderia s'intenta contraposar l'activitat econòmica amb l'ecologia i la biodiversitat, confonent conceptes i justificant així certes pràctiques. Tanmateix, quan diem que alguna cosa ha de ser sostenible vol dir que ha de ser perdurable en el temps. Així, l'agricultura i la ramaderia només podran perviure -tenint en compte els recursos finits del planeta- si contribueixen a l'equilibri ecològic i a la biodiversitat que sustenta la pròpia activitat agrària -encara que de forma difosa i, per tant, difícil de monetitzar-.

Un exemple clar i paradoxal és la plaga de conills a les comarques de ponent, una problemàtica greu per a la pagesia que radica precisament en el desequilibri de l'ecosistema i en la pèrdua de biodiversitat associada a la intensificació de l'agricultura, la reducció de marges i la uniformització de cultius. I podríem parlar dels pol·linitzadors, i dels pugons d'horts, fruiters i cereals, i dels microorganismes del sòl, i dels ratpenats i la carpocapsa, i de tants i tants indicadors més que reforcen i recolzen la interdependència entre els conceptes exposats.

Calen mesures i polítiques clares que posin aquesta interdependència al centre i reconeguin a la pagesia la seva contribució imprescindible a l'ecologia, la biodiversitat i la veritable sostenibilitat. Així podrem comprendre que la pagesia no només fa menjar, sinó que és qui duu a terme les cures d'un territori i uns paisatges que necessitem sans i funcionals, també per poder seguir fent menjar.

4. La dignificació de la pagesia amb preus justos.

I, per tant, la generació d'una economia o cadena de valor que la reforci i l'empoderi, que permeti incrementar la renda agrària i reduir les maratòniques jornades de treball. Ser pagès o pagesa ha de ser un ofici ben remunerat, amb vocació, sí, però no un acte heroïc. Si no generem una economia digna, no hi pot haver el relleu agrari que necessitem.

Cal generar economia des de la compra pública, decidida i valenta, per tal que els recursos públics serveixin no només per preparar àpats sinó per vertebrar un territori i un sector imprescindibles, i per orientar-los cap a un horitzó de futur i un model plantejats des del compromís, la sensatesa i la honestat.

També cal incentivar la generació d'economia des del sector privat oferint opcions reals de consum de productes locals i de qualitat, informant degudament a les persones consumidores, i aconseguint així que consumir local deixi de ser un acte heroïc i a l'abast d'una minoria.

5. La reducció de la burocràcia i l'increment de l'eficiència.

Menys burocràcia i més eficiència no ha de voler dir menys regulació. Creiem important destacar que el problema és la burocràcia, però no la regulació en si mateixa. Sense regulació no hi pot haver transparència ni igualtat d'oportunitats. Precisament una de les queixes més recurrents del sector és la manca de regulació en certs països, fet que es relaciona amb la baixa qualitat i la competència deslleial.

Així doncs, el quid de la qüestió és que la regulació ha d'estar ben pensada i implementada. No pot sortir d'un despatx. Cal forjar-la, tota i sempre, amb la participació activa del sector. Així, si la regulació és bona, només caldrà aplicar els principis de proporcionalitat i racionalitat, de tal manera que la burocràcia sigui proporcional a la mida de les explotacions. Així, a mesura que s'incrementi la mida i, de retruc, la capacitat operativa, s'incrementi la burocràcia. Alhora, cada tràmit burocràtic ha d'estar adaptat a la realitat de cadascuna de les explotacions, i això va lligat a l'eficiència.

Tenim la tecnologia i les eines informàtiques per aconseguir simplificar al màxim tots els tràmits burocràtics: si s'han de fer, cal que tinguin sentit i siguin fàcils de trobar i executar. Cal centralitzar tots els tràmits en un sol portal, i cal modernitzar els aplicatius de sol·licitud (per exemple l'aplicació DUN) per tal que qualsevol persona, agricultora o ramadera, pugui ser totalment autosuficient en les gestions -sense dependre de cap entitat assessora- per fer tot el que se li requereix sense que afecti negativament en el seu benestar i en el dia a dia de l'activitat productiva.

6. Que es garanteixi l'accés a la terra i als recursos.

No hi haurà pagesia si no hi ha terres per conrear. Cal limitar l'acaparament de terres fomentant la compra pública de terres i masies en risc especulatiu, i alhora facilitar la compra o l'arrendament per part de joves agricultors/es. És crucial per aturar la desaparició, incessant, d'explotacions agràries i, de retruc, per revertir la dinàmica de despoblament que afecta molts municipis. Alhora, cal fomentar també la compra pública d'habitatge per poder oferir una vivenda digna a qualsevol persona que hagi de desenvolupar-se professionalment al món rural.

Si aquest sisè punt garanteix l'accés a la terra i a l'habitatge, assegura l'aigua per a usos agroramaders amb una cadena de valor local i que contribueixin a la sobirania alimentària, es recuperen i fomenten les infraestructures hidràuliques locals i es protegeix la terra dels macroprojectes energètics especulatius, tindrem els ingredients per fer realitat un model de futur pròsper i engrescador.

Portem més de 40 anys en decadència. Cal canviar el terreny de joc per poder guanyar la partida. Construïm un nou paradigma pel futur de la pagesia. Posem-nos-hi ara perquè podem i volem fer-ho. Aturem la inèrcia, canviem el rumb.